

Naukową (DFG), 2. Programy stypendialne z Programu Odbudowy Szkolnictwa Wyższego (HSPI/II) – studia doktoranckie, stypendia habilitacyjne, Program Heisenberga); 4. Pozauniwersyteckie instytucje naukowo-badawcze (1. Stowarzyszenie Maxa Plancka, 2. Stowarzyszenie Frauenhofer, 3. Niebieska Lista, 4. Wielkie Instytuty Badawcze), 5. Landowe programy wspierania kobiet w sferze nauki (1. Badenia-Wirtembergia, 2. Bawaria, 3. Berlin, 4. Brandenburgia, 5. Brema, 6. Hamburg, 7. Hesja, 8. Meklemburgia – Pomorze Przednie, 9. Dolna Saksonia, 10. Nadrenia-Palatynat, 12. Saara, 13. Saksonia, 14. Saksonia-Anhalt, 15. Szlezwik-Holsztyn, 16. Turynia).

W wykładzie tym dostarcza się wiedzy o charakterze przewodnikowym, leksykonowym o instytucjach promocji i rozwoju nauki, a w tym kobiet. Jest to cenne opracowanie z polskiego punktu widzenia popularyzujące wiedzę o fundacjach, o organizacjach wspierających rozwój życia naukowego. W refleksji uogólniającej zauważa się, że trudno byłoby udowodnić tezę o wspieraniu kobiet w sferze nauki, gdyby polityka państwa w tym zakresie nie obejmowała pozauniwersyteckich ośrodków naukowych (s. 262).

Rozdział pracy dotyczący kształcenia ustawicznego podzielono na prezentację kwestii poznawczych: 1. Struktura i rozwój systemu kształcenia dorosłych; 2. Kobiety w systemie kształcenia ustawicznego (1. NRD, 2. RFN – kształcenie ogólne, kształcenie zawodowe); 3. Organizacyjne uwarunkowania ustawicznego kształcenia kobiet (1. Placówki opieki nad dziećmi, 2. Zaangażowanie zakładów pracy w kształcenie ustawiczne); 3. Organizacja zajęć kształcenia ustawicznego; 4. Rodzina a kształcenie ustawiczne); 4. Rodzina a kształcenie ustawiczne); 4. Rola ustawy o wspieraniu zatrudnienia. W wykładzie dostarcza się usystematyzowanej wiedzy o istocie i powołaniu kształcenia ustawicznego oraz formach jego urzeczywistniania. Analitycznie prezentuje się w rzeczywistości tej położenie kobiety.

Refleksyjny ogłęd miejsca kobiety w niemieckiej rzeczywistości kulturowej ukazuje się w „Podsumowaniu”. Zwraca się uwagę na ujawniającą się odrębność w położeniu kobiet we współczesnej rzeczywistości kulturowej w istotnym stopniu zależy ich zaangażowanie w dzieło generowania swej pozycji w życiu społeczno-politycznym.

Integralną część wykładu stanowi materiał zawarty w aneksie. Są to wykresy, schematy, opis

instytucji edukacyjnych, programy kształcenia, projekty badań, zestawienia z zakresu ustawodawstwa dotyczącego równouprawnienia kobiet i mężczyzn.

W zestawieniu bibliograficznym wymienia się materiały źródłowe, dokumenty oraz literaturę przedmiotu, powstałe w Niemczech, co wiąże się z badaniami Autora pracy prowadzonymi w tym kraju.

W refleksji ogólnej prezentując studium o miejscu kobiety w niemieckim szkolnictwie należy stwierdzić, że jest to cenne opracowanie z zakresu polityki społecznej. Dostarcza się w nim usystematyzowanej wiedzy o specyfice polityki edukacyjnej urzeczywistnianej w Niemczech w II połowie XX w., a przy tym wskazuje się na zderzenie się tradycji i wyzwań współczesnych, cywilizacyjnych w sytuowaniu kobiety w ładzie kulturowym. Studium zasługuje na uwagę szerokiego kręgu odbiorców, zwłaszcza interesujących się problemami edukacyjnymi świata – jako jednym z fundamentalnych wektorów generujących współczesna rzeczywistość informacyjna.

Andrzej Chodubski

Alicja Stępień-Kuczyńska, Michał Słowikowski, *Unia Europejska a państwa Europy Wschodniej*, Warszawa 2008, ss. 255.

W procesie współczesnych przemian europejskich, a w tym w urzeczywistnianiu idei integracyjnych specyficzne miejsce zajmują kraje określone mianem „Europy Wschodniej”, które w okresie powojennym utożsamiane były z blokiem wschodnim. W rzeczywistości określenie to nie jest wyraźnie definiowane, jako że względy historyczne, kulturowe, językowe oraz polityczne sytuują w nim różne struktury organizacyjne. Złożona jest też kwestia ich samoidentyfikacji. Ich mieszkańcy czują się Europejczykami, ale ich system wartości różni się od unijnego. Tożsamość tę nierzadko określa się mianem „europejskości plus”. Określenie „plus” oznacza być Europejczykiem oraz nadto Słowianinem, Rosjaninem. W prezentowanej pracy podjęto próbę określenia relacji zachodzących między Unią Europejską jako instytucją integracyjną i krajami poradzieckimi: Białorusią, Ukrainą, Rosją i Mołdawią.

Problem poznawczy zawarto w pięciu rozdziałach książki: 1. Poszukiwanie nowego wymiaru w ramach współpracy UE – Europa Wschodnia. Kształtowanie podstaw Polityki Sąsiedztwa; 2. Unia Europejska – Rosja; 3. Unia Europejska – Ukraina; 4. Unia Europejska – Białoruś; 5. Unia Europejska – Mołdawia. Prezentacje tych zagadnień poprzedza „Wprowadzenie”, gdzie wskazuje się na aktualność rozpoznawania zagadnienia, na kwestie metodyczne budzące dyskurs poznawczy, jak też nośność teoretyczną i praktyczną wielu zjawisk i procesów integracji europejskiej. Zauważa się, że najbliższe kilkanaście lat zdecyduje o trwałości struktur unijnych, ale będą to także lata pewnego testu dla samej idei integracji europejskiej. Niezbędne jest wypracowanie rozwiązań w zakresie współdziałania z sąsiadami w ramach Europejskiej Polityki Sąsiedztwa (s. 6).

Wskazuje się, że Unia Europejska nie ujawniła znaczącej uwagi problemami państw Europy Wschodniej. Objaśnia się ten stan m.in. usystematyzowaniem geopolitycznym. Kreml nie godzi się w pełni na usamodzielnienie się tych państw, zwłaszcza w okresie prezydentury Władimira Putina, tj. od 2000 r. znacznie wzrosły wobec nich ambicje rosyjskie. Państwa Europy Wschodniej postrzegają swój pomyślny rozwój z włączeniem się do struktur UE. Wizerunek Unii utożsamiany jest w nich z dostatkiem, wysokim poziomem życia, stabilizacją społeczno-polityczną (s. 12).

Charakteryzując w rozdziale pierwszym kształtowanie postaw Europejskiej Polityki Sąsiedztwa wyodrębniono 5 zagadnień: 1. Geneza narodzin nowego wymiaru w ramach współpracy UE – Europa Wschodnia; 2. Polska wizja Wschodniego Wymiaru UE; 3. Wewnątrzunijna debata nad kształtem i celami polityki sąsiedztwa; 4. Charakterystyka Europejskiej Polityki Sąsiedztwa; 5. Krytyka Europejskiej Polityki Sąsiedztwa. Wskazuje się tu, że „wschodnie rozszerzenie Unii Europejskiej, które dokonano się 1 maja 2004 r., postawiło przed Unią wiele wyzwań zarówno w wymiarze wewnętrznym, jak i zewnętrznym. Najważniejszym problemem uniknięcia pojawienia się w Europie, po 2004 r. nowej linii podziałów i złagodzenia „syndromu ekskluzji”. Ważne było niedopuszczanie napływu z państw tego regionu nielegalnych imigrantów, przeciwdziałanie zagrożeniom epidemiologicznym, środowiskowym, przestępczości zorganizowanej (przemyt narkotyków, broni, materiałów rozszczepialnych,

handel żywym towarem). Zauważa się, że przemiany ustrojowe w krajach Europy Wschodniej doprowadziły do pauperyzacji szerokich warstw społeczeństwa, głębokiego rozwarstwienia społecznego, wzrostu nastrojów antydemokratycznych i antyzachodnich.

W urzeczywistnianie polityki wschodniej UE ujawniła duże zaangażowanie Polska. Opowiedziała się za realizacją polityki UE wobec wschodnich sąsiadów w pełnym wymiarze trzech filarów. W 2002 r. nośnym wyzwaniem stało się tworzenie Europejskiej Polityki Sąsiedztwa, której powołaniem są dążenia na rzecz stabilności, bezpieczeństwa i dobrobytu w sąsiedztwie rozszerzonej Unii Europejskiej. Wśród priorytetów tej instytucji stały się wyzwania w zakresie realizacji; dialogu politycznego i reform, wymiany handlowej i mechanizmów przygotowujących państwa do uczestnictwa we wspólnym rynku, wymiarze sprawiedliwości i polityce wewnętrznej, polityce energetycznej, transporcie, budowie społeczeństwa informacyjnego, w zakresie ochrony środowiska, polityki społecznej, kontaktach międzyludzkich. W 2003 r. Komisja Europejska opublikowała dokument, przewidujący stworzenie jednolitego mechanizmu finansowania przedsięwzięć w ramach polityki sąsiedzkiej.

W realizacji Europejskiej Polityki Sąsiedztwa dostrzegane są liczne słabości, m.in. wiążące się z nieuwzględnieniem zróżnicowania w kształtowaniu stosunków z państwami sąsiedzkimi, niestwarzaniem przekonujących zachęt do uczestnictwa w przemianach prounijnych, stosowanie zasad warunkowości w relacjach UE i państw sąsiedztwa, jak też brak wyraźnego „wschodniego wymiaru” w koncepcji polityki sąsiedztwa.

W rozdziale drugim charakteryzując relacje unijno-rosyjskie wyodrębniono zagadnienia: 1. Podstawy prawno-instytucjonalne; 2. Wzajemne interesy gospodarcze; 3. Znaczenie dialogu energetycznego dla stosunków unijno-rosyjskich; 4. Wymiar Północny; 5. Rozszerzenie Unii Europejskiej w 2004 r. a stosunki unijno-rosyjskie; 6. Obwód Kaliningradzki a rozszerzenie Unii Europejskiej; 7. Perspektywy stosunków unijno-rosyjskich. W analizie poznawczej stawia się pytanie: w jakim stopniu Rosja, znajdując się na etapie poszukiwań własnej tożsamości jest w stanie przystosować się do standardów europejskich? Czy Unia Europejska jest gotowa do zacieśnienia współpracy z Rosją? Czy partnerzy są

w stanie podołać stawianym oczekiwaniom? Stwierdza się, że bez wątpienia polityka Rosji może wpływać zarówno stabilizująco, jak i destabilizująco na stosunki kontynentu europejskiego. Wzajemne oczekiwania partnerów współpracy były i są duże. Rosja, aby integrować się z Europą, powinna przestrzegać standardów demokratycznych.

W analizie prezentuje się znaczenie dokumentu, pt. Układ o partnerstwie i współpracy, podpisany 24 czerwca 1994 r. na wyspie Kortu.

Prezentując proces zbliżenia unijno-rosyjskiego zauważa się, że nie jest on zakończony, trwają prace nad odpowiednimi porozumieniami w zakresie zdrowia, weterynarii, rybołówstwa, ochrony środowiska, handlu materiałami jądrowymi oraz ochrony prawnej (s. 53). Wśród celów, jakie stawia sobie Unia Europejska w kontaktach z Rosją, wymienia się cele strategiczne, takie jak: stabilna, otwarta, pluralistyczna demokracja w Rosji zarządzanej na zasadach państwa prawa, bazującej na gospodarce rynkowej. Dialog z Rosją ma służyć bezpieczeństwu i stabilizacji w Europie, umocnieniu bezpieczeństwa w świecie.

Zauważa się, że aby współpraca gospodarcza unijno-rosyjska mogła się rozwijać, niezbędne jest przyjęcie uregulowań prawnych w Rosji oraz o ochronie własności intelektualnej. Jednym z ważnych problemów tych stosunków jest kwestia inwestycji. Praktycznie od początku transformacji Rosja nie może w sposób wyraźny zwiększyć inwestycji zagranicznych na swoim terenie (s. 66). Niski jest również poziom inwestycji rosyjskich za granicę, są one niewspółmierne do potencjału tego kraju.

Istotne znaczenie dla wspólnych interesów gospodarczych ma rozwój dialogu energetycznego. Tworzenie klimatu współpracy w sferze energetyki wynika z faktu wzrastającej zależności importowej krajów UE od sprowadzanego z Rosji gazu (42%) i ropy naftowej (17%). Poziom dostaw rosyjskich i ewentualne ich zwiększenie będzie możliwe na skutek większego angażowania się krajów UE w inwestycje w tym sektorze i sektorze infrastruktury przesyłowej (s. 71). Zauważa się, że Unia Europejska jest zainteresowana inwestowaniem i wspieraniem sektora energetycznego w Rosji w zakresie budowy infrastruktury, zwłaszcza dróg przesyłowych ropy i gazu, czemu służy utworzony w 1995 r. program INOGATE. W jego ramach podjęto kwestie nie tylko moder-

nizacji dotychczasowych sieci, ale także projektowania nowych, np. w regionie Morza Kaspijskiego i Azji Centralnej czy Morza Bałtyckiego. Ten ostatni region uważa się w Rosji za strategiczny i w związku z tym Rosja spodziewa się przeznaczenia na ten cel znacznego dofinansowania unijnego (w ramach wymiaru Północnego). Wspólne działania w kwestiach dialogu energetycznego wynikają z przyjęcia przez UE „Zielonej Karty”, a przez Rosję „Strategii Energetycznej do 2020 r.” (s. 72).

Jedną z form stosunków unijno-rosyjskich jest współdziałanie obu podmiotów w realizacji Wymiaru Północnego, projektu UE istniejącego od 1997 r. Jest to jedyny program UE, w którym bez ograniczeń uczestniczy Rosja, mimo że jego celem jest głównie współpraca ekonomiczna i ekologiczna krajów bałtyckich.

Zauważa się, że zainteresowanie UE koncentruje się na problemach ekologicznych, energetycznych i sytuacji Obwodu Kaliningradzkiego. Ekspertsi unijni są zgodni, że wiele w dalszych zadaniach i projektach realizowanych w ramach Wymiaru Północnego UE będzie zależeć od Rosji i jej większej aktywności. Ekspertsi rosyjscy dość krytycznie wypowiadają się o kondycji władz centralnych i regionalnych w realizacji zadań Wymiaru Północnego przez Rosję. Zwracają uwagę na brak koncepcji dotyczących np. udziału inwestorów w realizacji poszczególnych przedsięwzięć (s. 81).

Wskazuje się w prezentacji problemu, że w Rosji nie bardzo się wierzy, iż w najbliższym czasie dojdzie do rozszerzenia o kraje wschodnioeuropejskie. Żywe są w Rosji tendencje izolacjonistyczne, wzmacniane nastrojami nacjonalistycznymi. Oznaczać to może z konieczności zacieśnienie więzów z bliskimi sobie partnerami, np. Rosji i Białorusi, ta ostatnia bowiem w kontaktach z Rosją chciałaby przejąć miejsce zapewnione dotychczas przez Ukrainę (s. 84).

Zauważa się, że do końca lat 90. Rosja w stosunkach z krajami Europy Zachodniej kładła nacisk na kwestie bilateralne i w związku z tym porównywała swój potencjał do każdego z tych krajów. Obecnie w coraz większym stopniu nawiązuje kontakty z unijną wspólnotą.

W stosunkach unijno-rosyjskich szczególną rolę pełni Obwód Kaliningradzki. 17 stycznia 2001 r. Komisja Europejska opublikowała raport „Unia Europejska a Obwód Kaliningradzki”,

w którym podniesiono najważniejsze problemy związane z jej rozszerzaniem się. W postrzeganiu unijnym Obwód jest częścią Rosji, dlatego też nie formułowany jest dla niego specjalny status, aczkolwiek nierzadko uznaje się, że Obwód jest swoistym papierkiem lakmusowym stosunków unijno-rosyjskich (s. 92).

W refleksji poznawczej podkreśla się, że 60% obywateli Federacji Rosyjskiej wyraża pozytywne stosunek do Unii Europejskiej, a jedynie 16% nie akceptuje polityki zbliżenia, uważając, że „nikt tam Rosji nie oczekuje” (s. 97).

Charakteryzując w rozdziale trzecim relacje unijno-ukraińskie wyodrębniono zagadnienia: 1. Podstawy prawno-instytucjonalne; 2. Polityczny wymiar stosunków ukraińsko-unijnych przed „pomarańczową rewolucją”; 3. Stosunki unijno-ukraińskie w wymiarze politycznym po „pomarańczowej rewolucji”; 4. Główne obszary współpracy unijno-ukraińskiej; 5. Problem pomocy finansowo-technicznej w stosunkach Unia Europejska – Ukraina; 6. Perspektywy rozwoju stosunków unijno-ukraińskich. Zauważa się, że Ukraina ze względu na swe strategicznie ważne położenie z punktu widzenia bezpieczeństwa energetycznego Unii Europejskiej ma stać się kluczowym partnerem.

Ukazując relacje unijno-białoruskie podniesiono kwestie: 1. Podstawy prawno-instytucjonalne; 2. Unia Europejska wobec niedemokratycznych tendencji na Białorusi; 3. Próby utrzymania współpracy z Białorusią; 4. Unijna pomoc finansowo-techniczna na Białorusi; 5. Wymiana handlowa pomiędzy UE i Białorusią; 6. Czynniki rosyjski w stosunkach unijno-białoruskich; 7. Perspektywy rozwoju stosunków unijno-białoruskich. Przypomina się, że stosunki bilateralne rozwijały się dość dobrze od momentu uznania przez UE białoruskiej niepodległości od 1991 r. Sytuacja zaczęła się pogarszać z chwilą, kiedy stanowisko prezydenta Białorusi w 1994 r. objął Aleksander Łukaszenko. Obecnie postrzega się na Białorusi znaczenie UE jako wartościowego partnera z punktu widzenia modernizacji państwa. Stałym elementem unijnej koncepcji rozwoju stosunków bilateralnych z Białorusią jest formułowanie pod jej adresem zachęt na rzecz demokratyzacji systemu politycznego i deklarowania gotowości do otwarcia nowego rozdziału w stosunkach dwustronnych.

W prezentacji stosunków unijno-mołdawskich wyodrębniono zagadnienia: 1. Podstawy praw-

no-instytucjonalne; 2. Wymiar polityczny współpracy mołdawsko-unijnej; 3. Główne obszary współpracy unijno-mołdawskiej; 4. Problem pomocy finansowo-technicznej w stosunkach dwustronnych; 5. Współpraca unijno-mołdawska w sferze polityki zagranicznej i bezpieczeństwa, zapobiegania konfliktom i zarządzania kryzysowego na przykładzie Naddniestrza; 6. Perspektywy rozwoju stosunków unijno-mołdawskich. Przypomina się tu, że Wspólnota Europejska ostrożnie podchodziła do ogłoszonej w sierpniu 1991 r. przez Mołdawię niepodległości, wciąż bowiem liczone, że proces rozpadu Związku Radzieckiego i negatywne konsekwencje z nim związane uda się powstrzymać (s. 184). Mołdavia, podobnie jak Ukraina, pretenduje do członkostwa w Unii, które jest jej celem strategicznym.

W „Zakończeniu” prezentuje się refleksyjny ogląd ukazanych kwestii poznawczych. Przypomina się, że w końcu 2006 r. zarysowane zostały perspektywy dalszego rozwoju stosunków pomiędzy UE a regionem Europy Wschodniej. Z jednej strony uczyniła to Komisja Europejska przedstawiając pakiet dokumentów w sprawie Europejskiej Polityki Sąsiedztwa, w tym także dokumenty podsumowujące osiągnięcia w procesie implementacji planów działania z wybranymi wschodnioeuropejskimi krajami partnerskimi w ramach ENP – Ukrainą i Mołdawią. Z drugiej zaś strony, zaczęto ujawniać wizje rozwoju stosunków Unii Europejskiej z państwami regionu Europy Wschodniej. W grudniu 2006 r. Komisja Europejska przedstawiła wizję rozwoju Europejskiej Polityki Sąsiedztwa.

Zauważa się, że istotą strategii rozszerzenia UE jest z jednej strony konieczność uwzględniania geostrategicznego znaczenia rozszerzenia UE i realizacji zasady *pacta sunt servanda*, z drugiej zaś strony, utrzymanie prawidłowego funkcjonowania Unii, bez którego nie byłaby ona zdolna do przyjmowania nowych członków. Zależy ona od: 1. utrzymania odpowiedniego tempa procesu integracji europejskiej, możliwego w warunkach właściwego funkcjonowania instytucji wspólnotowych, budżetu i polityki; 2. spełnienia przez kandydatów do członkostwa rygorystycznych warunków; 3. zagwarantowanie lepszej komunikacji w sprawie rozszerzenia pomiędzy UE a jej obywatelami (s. 234).

Zauważa się w konkluzji, że dalszy rozwój stosunków pomiędzy Unią a krajami Europy

Wschodniej będzie zależał od sytuacji nie tyle wewnątrz Unii, ile przede wszystkim od sytuacji w krajach wschodnioeuropejskich, możliwości ich transformacji gospodarczej, dynamizowania procesów społecznych, ale także stabilizacji systemowej.

Prezentowana książka jest wartościowym opracowaniem, porządkującym wiedzę o relacjach Unii Europejskiej i państw Europy Wschodniej. Odważnie formułuje się w niej pytania badawcze oraz udziela się przekonujących odpowiedzi. Publikacja w istotnej mierze wzbogaca wiedzę o współczesnych procesach przemian europejskich.

Andrzej Chodubski

Paweł Churski, *Czynniki rozwoju regionalnego i polityka regionalna w Polsce w okresie integracji z Unią Europejską*, Poznań 2008, ss. 527.

W procesie współczesnych przemian europejskich istotnym wyzwaniem teoretycznym oraz praktycznym jest budowa rzeczywistości regionalnej. Wyznacza się jej rolę pomostu łączącego procesy globalizacyjne. W prezentowanej książce ukazuje się istotę oraz wyzwania ujawniające się w tych procesach. Poszukuje się odpowiedzi na pytania: jakie są podstawowe cele rozwoju regionalnego i polityki regionalnej?; jakie czynniki rozwoju regionalnego w Polsce wynikają z klasycznych uwarunkowań tego procesu oraz aktualnych przemian systemu gospodarki światowej, procesu transformacji gospodarki oraz integracji z Unią Europejską?; jak zmieniają się cele, zadania oraz model polskiej polityki regionalnej?; jakie są rezultaty polityki interregionalnej prowadzonej w Polsce?; jak zmieniają się cele i zadania polityki regionalnej województwa kujawsko-pomorskiego?

Celem poznawczym pracy jest określenie istotnych, współczesnych czynników rozwoju regionalnego w Polsce, wynikających z aktualnych przemian systemu gospodarki światowej, procesu transformacji polskiej gospodarki i zmian uwarunkowań związanych z akcesją Polski do Unii Europejskiej. Podejmuje się też próbę sprawdzenia, czy współczesne czynniki rozwoju regionalnego są włączone do nowego modelu polskiej polityki regionalnej. Studium przypadku dotyczy województwa kujawsko-pomorskiego i zawiera

charakterystykę mechanizmu kształtującego charakter rozwoju regionalnego oraz ocenę efektywności działań podejmowanych w ramach polityki regionalnej w tym województwie (s. 13).

Istotę problemu poznawczego zaprezentowano w czterech rozdziałach zatytułowanych kolejno: 1. Rozwój regionalny, polityka regionalna i czynniki rozwoju regionalnego; 2. Polityka interregionalna w Polsce w okresie rozszerzenia Unii Europejskiej; 3. Stan i zróżnicowanie poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego województwa kujawsko-pomorskiego; 4. Polityka intraregionalna w Polsce na przykładzie województwa kujawsko-pomorskiego. Zasadniczy wykład poprzedza „Wprowadzenie”, w którym wyodrębniono trzy kwestie: 1. Cel, zakres i układ pracy; 2. Przegląd polskiej literatury przedmiotu; 3. Materiały źródłowe i metody badawcze. Wskazuje się tu, że cechą charakterystyczną procesu rozwoju społeczno-gospodarczego jest zróżnicowanie w układzie regionalnym. Jest ono szczególnie wyraźne na obszarze nowej, powiększonej Unii Europejskiej. Wyjaśnia się, że wybór województwa kujawsko-pomorskiego wynika z trzech powodów. Po pierwsze, jest to region charakteryzujący się przeciętnym poziomem rozwoju społeczno-gospodarczego na tle kraju. Po drugie, należy do województw wyróżniających się w procesie wdrażania nowego modelu polskiej polityki regionalnej. Po trzecie, jest on bliski z racji pochodzenia przestrzennego Autorowi studium.

Interesująco poznawczo część studium stanowi uporządkowanie pojęć dotyczących rozwoju regionalnego. Odnosząc się do kategorii rozwoju społeczno-gospodarczego zauważa się, że pojawiła się ona po II wojnie światowej, jako przeciwieństwo niedorozwoju. Rozumie się przez nią ukierunkowane i nieodwracalne zmiany, jakim podlegają zarówno społeczeństwo, jak i gospodarka (s. 27).

Zauważa się, że współczesnej globalizacji towarzyszy wzrost zróżnicowania świata w skali regionalnej. Przejawia się to w kształtowaniu podmiotowości społeczności regionalnych, wzroście znaczenia samorządności regionalnej, przy jednoczesnym osłabieniu roli państwa oraz wzroście znaczenia uwarunkowań regionalnych dla dynamiki rozwoju gospodarczego. Podkreśla się, że regiony stanowią nie tylko główny składnik przestrzennego zróżnicowania świata, ale też instrument jego integracji: opozycja i komplemen-